

Život v romské „bažině“

Lenka Šteflová

Nový Sad se probouzí z Exitového opojení. Na pevnosti Petrovaradin se uklázejí poslední odpadky a skládají velká hudební pódia. Na červencový hudební festival EXIT zavítaly tisíce lidí. Jsou ale v Novém Sadu i místa, kam hned tak nikdo nezabloudí. Jedním z nich je i romská osada Veliki Rit. Sice název v překladu znamená velkou bažinu, ale zdejší podmínky by spíše napovídali českému čtenáři neznalému srbského jazyka spíše to, co ho po přečtení názvu napadne první. Provizorní, polorozpadlé domy většinou postavené ilegálně, koňské povozy, rozvířující prach všude okolo, špína a smrad. Cestu lemují odpadky, obrovské papírové kartony a kupy starého železa. Tak to tu vypadalo letos v červenci.

Veliki Rit se nachází na severu Nového Sadu. Žije tu kolem 2 500 lidí, převážně Romů, z nichž 70–90 % jsou uprchlíci z Kosova a jižního Srbska. Okolo třiceti rodin tvoří muslimští Romové, nazývaní Ashkali. Podmínky, v nichž jsou nuceni žít jsou katastrofální. Neteče tu voda. Elektrický proud odebírá asi 600 rodin, ale jeho dodavatel Elektrovojvodina jim jen během tohoto roku několikrát přívod elektřiny pozastavil kvůli vysokým dluhům. Ani kanalizační, ani odpadní systém není řádně zajištěn.

„Normální lidé jsem nechodí, co by tu také dělali, a sociální pracovníci? No, občas se tu někdo zastaví,

někdo pomůže, ale rozdají nám třeba deky nebo jídlo, ale to není nic konstruktivního,“ stěžuje si jeden z Romů, původem automechanik, který nechce zveřejnit své jméno. Byl vyhnán z Kosova. Celý svůj život strávil v Prizrenu. Vzpomíná hlavně na velký třípokojevý byt, v němž bydlel. Za války v 90. letech odtamtud ale musel pryč. Teď žije s dalšími patnácti členy rodiny v několika místnostech, které jsou ohraničeny zdmi. Nad nimi se nachází provizorní střecha, ale jen těžko se dá říct, že se jedná o dům. *„Žijeme tu všichni včetně umírající babičky, na její léčbu nejsou peníze. Nemůžeme jí pomoci jinak, než že se o ní tady budeme starat.“* To je problém většiny lidí. Nemají žádné dokumenty, nemohou se tedy hlásit na úřadech, nemají pojištění, nárok na sociální dávky, o voličském právu ani nemluvě. Stát si s nimi neví rady. *„Alespoň kdyby nám tu zavedli vodu, abychom se mohli umýt. Děti do školy nemyté nepustí.“* Skutečností je, že jen málo dětí z této osady chodí do školy, ale existují mezi nimi i výjimky. Na cestě v tomto převážně romském ghettu nás provázal jedenáctiletý chlapec. Cizinci pro něho byli velkou atrakcí. *„Ano, chodím do školy, dokonce už tři roky! Baví mě matika a fyzika, ale angličtinu mám taky rád,*“ odpověděl nám na otázku, zda už byl někdy ve škole. *„Většina dětí odtud nechodí,*

kamarády mám tam a tady, ale ne dohromady,“ posteskl si.

Po válce zde ale nehledali útočiště jen Romové. Zvědavě si nás prohlížela i postarší žena, s největší pravděpodobností už v důchodu. Sama nám začala vyprávět svůj příběh. Pochází ze Srebrenice. Odešla odtamtud v roce 1994. Vše jim shořelo. Neměli nic. Srbská vláda jí platí 3 000 dinárů na měsíc (to je asi 825 korun). „*To nám ale na živobytí ani v nejmenším nestačí. Vše jsem si museli tady v osadě stavět sami, vlastníma rukama. Roky jsme kopaly jen základy domu,*“ popisuje žena a přitom nám ukazuje své nohy, podle jejích slov zničené od práce. „*Přestože je takové vedro, musím nosit nohavice, lidé by se zhrozili.*“ Potom se jen letmým mávnutím ruky rozloučí a se skloněnou hlavou pokračuje ke svému domu.

Podle zprávy Evropského centra pro práva Romů byly zaznamenány případy, kdy zahraniční humanitár-

ní organizace nabízely finanční asistenci na zajištění infrastruktury na místech, kde žijí Romové, tedy včetně Velikého Ritu, ale místní úřady s nimi odmítly spolupracovat s odůvodněním, že většina těchto míst vznikla a dodnes stojí ilegálně.

„*Většinou sem někdo zajede, před kamerami příslibí pomoc a pak zase odjede. Moc se toho tady nemění, ale i v tomto případě existují výjimky, to je naše naděje,*“ řekl nám jeden z obyvatelů Velikého Ritu s optimistickou vírou, že zanedlouho i jeho děti budou chodit normálně do školy a situace místních se určitělepší.

Možná je právě název osady až příliš trefný. Pokud člověk do bažiny vstoupí, ušpiní se. Pokud zůstane déle, může se začít nebezpečně potápět a v horším případě i utone. Bez cizí pomoci se ani lidé z Velikého Ritu ze své „bažiny“ nedostanou. Musí ale také chtít a konstruktivně pro to něco dělat.